

Kontakt

Cecilia Ekstrand
Tfn 08-39 91 19
cecilia.ekstrand@srf.nu

REMISSVAR

2023-03-23

Utbildningsdepartementet
u.registrator@regeringskansliet.se

Dnr: 26/2023

**Remissvar av betänkandet Statens ansvar för skolan – ett
besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53), dnr
U2022/03532**

Synskadades Riksförbund, SRF, är landets främsta företrädare för personer med synnedsättning.

SRF väljer att inte ta ställning till något av de två alternativ som utredningen presenterar. SRF anser att oavsett vilket system som styr skolan ska elever med synnedsättning ha tillgång till individuella stödinsatser som innebär en likvärdig utbildning av hög kvalitet i hela landet. Ingen skola ska kunna neka en elev med synnedsättning att börja i en skola med hänvisning till funktionsnedsättningen. SRF lämnar synpunkter på delar av förslagen i betänkandet, som vi anser att regeringen bör utreda vidare.

Sammanfattande synpunkter

SRF ser positivt på utredningens syfte att se över hur statens ansvar kan bidra till ökad likvärdighet och kvalitet i landets skolor. Ett tidigt stöd av hög kvalitet är avgörande för om elever med synnedsättning ska klara skolan på bästa möjliga sätt. Det handlar om tillgång till hjälpmedel, utrustning och personella resurser som inte ska vara beroende av skolans ekonomiska resurser. Eleverna ska också undervisas av behöriga och kunniga lärare. En elev som använder punktskrift ska ha tillgång till undervisning i och på punktskrift av en lärare som har kunskap om det.

SRF ser fördelar med flera av utredningens förslag oavsett vilket av alternativen som regeringen väljer att gå vidare med. Det är önskvärt att gå vidare med en nationell resursfördelningsmodell där tilläggsbeloppen utreds vidare. Möjligheten till kompetensutveckling är viktig för lärare som undervisar elever med synnedsättning och ska inte vara beroende av skolans möjlighet att erbjuda det. Att staten tar ansvar för IT-lösningar och IT-system ser vi som angeläget för att komma ifrån den situation som råder idag där kommuner och skolor har olika system som långt ifrån alltid är tillgängliga för elever, pedagoger och vårdnadshavare med synnedsättning.

Förslagen i alternativ 1

12.1 Statens ansvar för styrning, stöd och systemövergripande insatser

12.1.1 Staten bör ansvara för den samlade styrningen av skolan

12.1.6 Staten bör samla skolans IT-lösningar

Vi stödjer utredningens förslag om att skolan bör ta ett nationellt ansvar för skolans IT-lösningar.

Idag är kommuner och skolor fria att upphandla digitala system och skolplattformar. Det leder till svårigheter för elever som behöver anpassningar. Det är sällan en bra lösning att försöka genomföra tillgänglighetsanpassningar efter att ett system har införskaffats. Elever kan därmed inte ta del av de verktyg som används i skolan. Det försvårar bland annat grupparbeten, som är en viktig del av skolarbetet. Skolans IT-lösningar måste vara tillgängliga för pedagoger och vårdnadshavare med synnedsättning.

Ett övergripande samordningsansvar för digitalisering och effektiva IT-lösningar skulle kunna förhindra dessa problem.

Tillsammans med att utveckla och administrera IT-verktyg och IT-system som är gemensamma för hela skolsystemet.

12.1.7 Kommunerna bör behålla ett ansvar för vissa hemkommunuppgifter

Vi kan hålla med utredarna om att även vid ett fullgånget förstatligande kan det vara en fördel om hemkommunen har kvar ansvaret för skolskjuts, samordning av insatser vid problematisk frånvaro, det kommunala aktivitetsansvaret och uppsökande verksamhet för individer i behov av kommunal vuxenutbildning.

Det är avgörande för elevers möjlighet att ta sig till skolan att rätten till skolskjuts finns kvar även i ett statligt skolsystem. Dock finns det anledning att se över regelverket som idag innebär att rätten inte gäller skolskjuts till en annan skola än den som kommunen skulle ha placerat eleven i. Det innebär att elever med funktionsnedsättning inte har samma möjlighet att välja skola som andra elever. Det finns även behov av att se över möjligheten till skolskjuts på gymnasiet för de elever som inte går i anpassad undervisning.

13.1 Statligt ansvar för tilldelning och fördelning av resurser till skolan

13.1.1 Den ekonomiska styrningen av skolan bör samlas i staten

Utredningen föreslår att staten bör ta det fulla ansvaret för tilldelning och fördelning av ekonomiska resurser till skolan vid ett fullgånget förstatligande.

Staten tar i dag till viss del ansvar för tilldelning av statliga medel genom riktade statsbidrag. SRF anser att det är en brist att dessa bidrag inte har fokus på elever med funktionsnedsättning utan är inriktade på socioekonomiska aspekter. Skolan har enligt skollagen ett kompensatoriskt uppdrag och då måste det

tillskjutas medel så att skolorna kan ta detta uppdrag fullt ut och garantera de individuella stödinsatserna som elever med funktionsnedsättning har för en likvärdig utbildning.

SRF anser att genom att staten tar ansvar för att tilldela och fördela resurser bidrar det till en ökad likvärdighet inom skolan.

13.1.2 Principer som bör gälla för en nationell fördelning av resurser till skolan

Det kan vara en fördel när den nationella resursfördelningen riktas till huvudmän i stället för till skolenheter då huvudmännen kan ha en mer övergripande bild av behoven. I kommunen kan det därmed finnas behov av en enhet som har till uppgift att anpassa resurserna utifrån elevers behov av stöd.

En fördel kan vara att minska de riktade statsbidragen som inte har gått åt av olika anledningar. Och att i stället tilldela huvudmännen en högre driftersättning för att eftersträva en långsiktig tilldelning i stället för kortsiktiga bidrag som kräver en hel del administration.

Skolor ska därmed inte kunna använda undantaget i skollagen och neka elever att börja en skola med hänvisning till ekonomiska omständigheter.

13.1.3 En nationell resursfördelningsmodell bör införas för grundskolan och förskoleklassen

SRF ser positivt på att utredningen föreslår ett individtillägg i form av ett tilläggsbelopp för elever som har ett omfattande behov av särskilt stöd.

SRF har länge efterfrågat öronmärkta statliga medel för att kompensera de behov av stöd som elever med synnedsättning har. Medlen ska inte användas för andra kostnader i skolan utan för de elever som har behov av utrustning, hjälpmedel och

personliga stödresurser. Idag kan elevers olika behov ställas emot varandra på ett orimligt sätt.

13.1.4 En nationell resursfördelningsmodell bör införas för gymnasieskolan

SRF ser positivt på att utredningen föreslår ett motsvarande individtillägg i form av tilläggsbelopp för elever på gymnasieskolan som har omfattande behov av särskilt stöd.

13.1.19 Systemet med tilläggsbelopp för elever med omfattande behov av särskilt stöd ses över i särskilda ordning

SRF ser positivt på att en utredning tillsätts för att se över systemet med tilläggsbelopp så att det kan sökas av alla skolor oavsett huvudman och inte som idag vara kopplat till fristående skolor.

14.1 Statens ansvar för professionsutveckling och kompetensutveckling till skolan

14.1.1 Inom ramen för systemansvaret bör staten ta ett större ansvar för lärares och rektorers professionsutveckling

SRF ser positivt på att staten tar ett tydligare ansvar för rektorers och lärares professionsutveckling för att öka garantin för att alla har tillgång till nödvändig kompetensutveckling för att kunna utföra sitt arbete på bästa sätt oavsett i vilken skola och i vilken kommun de befinner sig. Elever med synnedsättning ska möta kompetenta lärare i hela landet. Elever som använder punktskrift i undervisningen ska undervisas av lärare som har kunskap om punktskrift. Det är av stor vikt att kompetensutveckling om elever med funktionsnedsättning uppfattas som särskilt meriterande i ett professionsprogram. Det är en viktig förutsättning att staten kan säkerställa lärares möjlighet till finansiering av kompetensutveckling som stärker yrkesskicklighet.

14.1.3 Staten bör säkerställa att lärare inom komvux har didaktisk kompetens för att undervisa inom kommun

SRF stödjer utredarens förslag om att staten bör säkerställa att lärare inom kommunal vuxenutbildning har didaktisk kompetens för att undervisa vuxna. Vi vill samtidigt föra fram vikten av att lärare har kunskap om hur vuxnas funktionsnedsättning kan påverka undervisningen. Lärarna ska även ha tillgång till kompetensutveckling inom de områden som behövs för sin yrkesutövning.

14.1.4 En statlig myndighet bör få ett nationellt och strategiskt ansvar för kompetensförsörjningen till skolan

SRF kan se fördelar med att en statlig myndighet får ett nationellt och strategiskt ansvar för kompetensförsörjningen till skolan för ett övergripande ansvar. Att samla all kunskap kring lärare och förskollärare kan vara en fördel för att öka likvärdigheten. Vi ser positivt på att kompetensförsörjningen omfattar fler yrkesgrupper än lärare i skolan. Vikten av kompetensförsörjning på lång och kort sikt är viktig så att det finns behöriga lärare, och samtidigt att aktiva lärare får tillgång till kompetenshöjande insatser. Vi vill dock poängtera vikten av att kompetensutveckling inom funktionshinderområdet måste utvecklas.

15.1 Den statliga huvudmannens ansvar

15.1.1 Vid ett fullgånget förstatligande bör staten vara huvudman för offentliga skolor och komvux

Om förslaget om ett fullgånget förstatligande utreds vidare kan vi se en poäng med förslaget om att staten blir huvudman för alla skolformer från förskoleklass till vuxenutbildning inklusive svenska för invandrare. Samt fortsatt huvudman för specialskola och sameskola. Vi kan se att det kan finnas fördelar när det gäller

kompetensen kring att undervisa i svenska för invandrare med synnedsättning. Idag är detta ett område där det finns stora utmaningar i att utforma en likvärdig undervisning. Genom ett ökat statligt inflytande kan det påverka likvärdigheten positivt.

15.1 Den statliga huvudmannen bör samverka lokalt och regionalt

Vi håller med utredningen om att det är av stor vikt att den statliga huvudmannen utvecklar strukturer för samverkan med kommunerna. Likväl som med andra statliga myndigheter och regionala intressenter. Vi anser att samverkan mellan olika aktörer har en avgörande betydelse när det gäller hur väl stödinsatser för barn, unga och vuxna med synnedsättning fungerar. Idag har stat, region och kommun olika uppdrag och en strukturerad samverkan behövs för en likvärdig undervisning. Samverkan vid övergången från skola till arbete har också stor betydelse för unga med synnedsättning. Det saknas en strukturerad samverkan och nätverk på många ställen.

15.3 Enskilda huvudmän

15.3.1 Vid ett fullgånget förstatligande bör enskilda fortfarande kunna vara huvudmän för fristående skolor

Vi håller med utredningen om att det även vid ett fullgånget förstatligande bör finnas enskilda huvudmän och att möjligheten behöver utredas vidare. Vi ser positivt på att fristående skolor föreslås omfattas av statens ansvar för planering och dimensionering av skolsystemet samt det stöd och den kontroll som staten ger och utövar. Det finns anledning att se över att villkoren blir mer lika mellan offentliga och fristående huvudmän. Detta för att öka likvärdigheten för eleverna och för att undvika att fristående skolor tackar nej till elever med funktionsnedsättning.

16.1 Två nya skolmyndigheter

SRF kan se behovet av att ändra strukturen på skolmyndigheterna vid ett fullgånget förstatligande. Utredningen föreslår två nya myndigheter med olika uppdrag. En av myndigheterna har huvudmannaansvaret för offentliga skolor och komvux. Det specialpedagogiska stödet och anpassning av läromedel som Specialpedagogiska skolmyndigheten har i dag kommer att ingå i den myndighet som ska ha ett systemansvar för skolan. Vi kan se fördelar med att samla allt stöd till skolor och elever i en myndighet. Men vi vill samtidigt påpeka vikten av att den expertkunskap som finns inom SPSM när det gäller barn och elever med synnedsättning och särskilt den lilla gruppen barn med blindhet måste bevaras i en eventuell ny myndighet. Att en myndighet får systemansvar för skolan kan öka likvärdigheten i landet. Behovet av att de tre skolmyndigheterna samverkar har vi och andra organisationer lyft fram tidigare för att få effektivitet i tillsyn och stöd. Vi kan se positiva exempel på att samverkan mellan myndigheterna har utvecklats.

Förslagen i alternativ 2

17.1 Ett nytt system med stärkt statligt ansvarstagande

17.1.1 Staten kommer att vara systemansvarig men inte huvudman

Vi kan se fördelar med förslaget om att statens systemansvar bör ligga fast även i detta alternativ. Och att det gäller alla huvudmän och skolor och är det samma som vid ett fullgånget förslag. Vi ser att det kan leda till ökad likvärdighet. Samtidigt behöver systemansvarets utformning anpassas utifrån att staten inte är huvudman. Vi ser fördelar med att staten föreslås fortsätta att ha ett ökat ansvar för tilldelning och fördelning av resurser. Skolor behöver ha en säker finansiering så att de kan tillhandahålla de stödinsatser som elever med synnedsättning behöver. Denna finansiering ska inte kunna användas till andra ändamål än till elevens stödinsatser.

Vi ser även stora fördelar med att staten föreslås få fortsatt i uppdrag att samordna skolans IT-lösningar och ansvara för IT-system och register för administration och för hela skolsystemet. Gemensamma standarder och riktlinjer som innebär att skolor använder tillgängliga lösningar och system ser vi som angeläget. Det ska inte vara upp till skolor och kommuner att införskaffa system som inte alla elever, pedagoger eller vårdnadshavare kan använda.

17.3 Ekonomiska resurser till skolan

17.3.1 Staten bör även i detta alternativ förstärka sitt ansvar för tilldelning och fördelning till skolan.

Ett statligt ansvar för den ekonomiska styrningen av skolan kan vi se skulle innebära fördelar när det gäller att få likvärdiga resursfördelningsmodeller som väger in elevers olika behov av stödinsatser. Likvärdighetsbidraget föreslås förstärkas och vi poängterar att funktionsnedsättning ska ingå som en parameter och inte endast socioekonomiska skillnader vid kompensatorisk resursfördelning.

17.3.6 Ansvar för tilläggsbelopp för elever med omfattande behov av särskilt stöd hos alla huvudmän

SRF ser fördelar med förslaget om att staten även i detta system har huvudmannaskapet för tilläggsbelopp för elever med omfattande behov av särskilt stöd och att tilläggsbelopp bör omfatta även kommunala huvudmän.

Även om tilläggsbelopp endast gäller enskilda huvudmän tillämpar även vissa kommuner tilläggsbeloppsliknande förfarande. Det blir dock inte ett likvärdigt system, vilket drabbar den enskilda eleven och dess vårdnadshavare.

17.4 Lärares och skolledares kompetens

Att staten även i detta system tar ett ansvar för lärares och skolledares kompetens ser vi positivt på. Det kan leda till ökad likvärdighet genom att det bland annat finns möjlighet till statlig finansiering av fortbildning.

17.5 Skolmyndigheter

17.5.1 En ny skolmyndighet

Utredningen föreslår att en ny myndighet ersätter Skolverket, Skolinspektionen och delar av Specialpedagogiska skolmyndigheten. Vi kan som tidigare nämnt se fördelar med en systemansvarig myndighet. Men vi ser även risker med att SPSM:s expertkunskap och kompetens när det gäller elever med synnedsättning kan tappas bort.

Med vänlig hälsning

SYNSKADADES RIKSFÖRBUND

Niklas Mattsson
Förbundsordförande